

ՎԵՀԱՓԱՆԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՔԱՐՈԶԸ ՄԱՅՐ ՏԱԺԱՐՈՒՄ
(10 հոկտեմբերի 1982 թ.)

«Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, ամեն»:

«Լուսովդ քով, Քրիստոս, ամենեքեան լուսաւորեցար»:

«Քո լոյսով, Քրիստոս Աստված, բոլորիս լուսավորեցիր»:

Մեր համարյա ամենօրյա աղոթքներից մեկն է այս: Մենք հավատում ենք, որ մեր կյանքի բոլոր բարիքները և շնորհները, որ վայելում ենք այս անցավոր կյանքի ճանապարհին, արգասիքներն են այդ լոյսի շնորհների:

Նախ Մենք ուզում ենք Մեր գոհունակությունը հայտնել, որ այսքան մեծ թվով հավաքվել եք այսօր մեր այս սուրբ տաճարի կամարների ներքո, Մեր գահակալության 27-րդ տարեդարձի առթիվ: Դուք տեսնում եք, որ այսօր սովորականից ավելի հյուրեր ունենք նաև արտասահմանից, հայ Սփյուռքի տարածքից: Նրանք էլ մեր ժողովրդի և մեր Սուրբ Եկեղեցու հարապատ զավակներն են, որոնք եկել են այս անգամ երջանիկ մի առիթով՝ ներկա գտնվելու այն նորակառույց շենքի բացմանը, որը բարձրանում է Վեհարանի կողքին և որը կոչվելու է «Գանձատուն Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի», որ պիտի կրի անունը նվիրատուների՝ Ալեք և Մարի Մանուկյանների, Միացյալ Նահանգներից, որոնք այժմ այստեղ են գտնվում հարապատների և բարեկամների հետ միասին: Ահավասիկ բացառիկ մի առիթ, երբ հայաստանցիների և արտասահմանից եկած հոգևոր Մեր զավակների աղոթքները միատեղ պիտի բարձրանան դեպի երկինք:

«Լուսովդ քով, Քրիստոս, ամենեքեան լուսաւորեցար»:

Սիրելի հավատացյալներ, ընթացիկ խոսակցության մեջ «լույս» ասելով հասկանում ենք նյութական լույսը, արևի լույսը, որ ամեն առավոտ լուսավորում է աշխարհը և կյանք տալիս աշխարհին, ծառ ու ծաղկին: Ճիշտ է, ծառն ու ծաղիկը և այն ամենը, ինչ որ կենդանի է մեր երկրագնդի վրա, իրենց սննդի տարրերը առնում են հողից, ջրից և օդից, սակայն այդ նյութական տարրերը սննդի վերածողը արևի լույսն է: Ահա թե ինչու արևի լույսը փառաբանվել է հնագույն ժամանակներից ի վեր, և մինչև այսօր բանաստեղծները երգում են արևն ու արևի լույսը: Մենք՝ հայաստանցիներս հատկապես, հպարտանում ենք մեր արևի լույսով, որովհետև տարվա բոլոր եղանակներին վայելում ենք արևի ճառագայթներն ու նրանց ջերմությունը: Ինչպես գիտեք, Հիսուս՝ Փրկիչը մեր, ասում է, թե մարդ չի ապրում միայն հացով, այլ նաև Աստուծո խոսքով: Հենց այդ Աստուծո խոսքը մենք նկատում ենք իմանալի լույս, մի լույս, որ նույն դերն է կատարում, այս անգամ, սակայն ոչ թե նյութական տարրերի վրա, այլ մարդկային հոգիների մեջ, որովհետև ինչպես ծառն ու ծաղիկը կարիք ունեն նյութական արևի լույսի, այնպես էլ մեր հոգիները կարիքը, ծարավն ունեն իմանալի լույսի, որով մեր մարդկային կյանքը հոգե-բարոյապես աճում, ծաղկում և պտղաբերում է: Մեր խոսքը վերաբերում է իմանալի լույսի ներգործությանը մարդկային հոգու վրա, նրա մտքի ու զգացումների վրա, որով նա պայծառակերպվում է վեհ ներշնչանքներով, որով մարդու հոգին արգասավորվում է, և մարդն իր կյանքի ճանապարհին դառնում է առաքինի ու ստեղծագործ, ջահակիրը բարոյական գաղափարների ու ստեղծում բազում արժեքներ, գիր-գրականությամբ, գիտությամբ, արվեստի գործերով բարձրանում է դեպի գաղափարական կատարները ոգեկանության: Մենք՝ քրիստոնյաներս, հավատում ենք, որ այդ հոգևոր սննդի աղբյուրը, հոգևոր լույսի աղբյուրը ինքը Հիսուս Քրիստոսն է, որովհետև Քրիստոս՝ աշխարհի քաղաքակրթության հորիզոնի վրա առաջինը եղավ, որ ամբողջապես վեր հանեց արժեքը, հոգե-բարոյական արժեքը իմանալի լույսի, այն գաղափարական-հոգեկան ճառագայթումի, որ բեղմնավորում է մարդկանց մտածումներն ու զգացումները, ծաղկեցնում և պտղառատ է դարձնում մարդկային կյանքը ոգեկանության մակարդակի վրա:

Սիրելի հավատացյալներ, այս խորհրդածությունները մղված ենք կատարելու մանավանդ այսօր, երբ հենց երեկ տոնախմբեցինք հիշատակը մեր սուրբ թաղմանիչների, որոնց գլուխը գտնվում են երանելի Սուրբ Սահակ կաթողիկոսն ու Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցը, որոնք Քրիստոսի լույսի ներգործության ներքո սկսեցին իրենց մեծ գործը:

Այդ լույսը ճառագայթել սկսեց Դ դարի սկզբում Հայաստան աշխարհում, երբ հիմնվեց Հայաստանյայց Եկեղեցին, հայ ժողովուրդը դարձավ քրիստոնյա և իր սիրտը բացեց Ավետարանի լույսին:

Խիստ հատկանշական, գուցե եզակի երևույթ է ժողովուրդների պատմության մեջ այն, որ հայ ժողովուրդը իր հոգին բացեց Ավետարանի լույսին ճիշտ այն պահին, երբ ինքը նոր էր կազմավորվել և հասունության մոտեցել: Հայոց պատմությունը, անշուշտ, քրիստոնեությամբ չի սկսվում: Մենք երևի մոտ իսկապար տարվա նախապատմություն ունենք հեթանոսական շրջանում, սակայն պետք է ընդունենք առարկայորեն, որ մինչև քրիստոնեություն, հայ ժողովուրդը թեև ցեղախմբերի մի միաձուլ համախմբում էր, բավական կազմակերպված ընկերայնորեն, պետական կերպով, սակայն չունեւ ոչ իր գիրն ու գրականությունը և ոչ էլ մշակույթի ազգային ձևերն ու ոճը: Հայ ժողովուրդի հասունացումը արդեն սկսվել էր, սակայն տակավին փափուկ էին կաղապարները նրա հոգեկան կազմավորման: Եվ ահա ճիշտ այդ պահին այդ փափուկ կաղապար-

ների վրա ընկավ Քրիստոսի լույսը և վերջնական ձև, հոգի, ոճ տվեց նրանց: Շուրջ հարյուր տարիների ընթացքում կատարվեց այդ ներգործությունը, այդ խմորումը, որ իր գազաթնակետին հասավ Ե դարի սկզբին: Քրիստոսի լույսով հայ ժողովուրդը ստեղծեց իր գիրն ու գրականությունը, թարգմանեց Սուրբ Գիրքը, և սկիզբ առավ հայ ազգային մշակույթը իր արտահայտության բոլոր ձևերով՝ ճարտարապետությամբ, քանդակագործությամբ, նկարչությամբ, երաժշտությամբ: Իր վերջնական ձևը գտավ նաև մեր ժողովրդի գաղափարական-բարոյական դիմագիծը: Ավետարանի լույսը այդ ներգործումը կատարած է նաև պայծառացնելով մեր ազգին գիտակցությունը՝ մարդասիրության, արդարության և պատության գաղափարներով:

Բնոր այն գիտնականները, Հայաստանում թե արտասահմանում, որոնք պեղում, ուսումնասիրում են մեր անցյալը, պեղում են հայ ժողովրդի ոգեկանության աղբյուրները, ամեն քայլափոխին հանդիպում են Քրիստոսի լույսի ցոլքերին: Առանց այդ լույսի իմացումին կարելի չէ հայ ժողովրդին ճանաչել, կարելի չէ հայ մշակույթը հասկանալ:

Ահա թե ինչ պետք է հասկանանք հոգևոր իմաստով «լույս» ասելով, թե ինչ վճռական, բարենորոգչական, ստեղծագործ դեր է կատարել մեր ժողովրդի պատմության մեջ Քրիստոսի Ավետարանը: Անշուշտ ուրիշ ժողովուրդներ էլ, տակավին Ա դարում, իրենց սիրտը բացեցին Քրիստոսի լույսին, սակայն, եթե չենք սխալվում, միայն հայ ժողովուրդն էր, որ քրիստոնեությամբ կերտեց իր ոսկեդարը: Հելլենները, օրինակ, իրենց քաղաքակրթության և մշակույթի ամենաբարձր գազաթններին հասան Քրիստոսից հինգ հարյուր տարի առաջ: Ուրիշ ժողովուրդներ, ֆրանսիացիք օրինակ, շատ ուշ, ԺԷ դարում իրենց ոսկեդարն ապրեցին: Մեր ժողովրդի պարագային, իրար հանդիպեցին Քրիստոսի լույսը և մեր ոսկեդարը, մեկը մյուսից անբաժան, մեկը մյուսով շաղկապված, մեկը մյուսով պայծառացած:

Եվ այսօր էլ, սիրելի ժողովուրդ, թեև ժամանակները փոխվել են, և այլ պայմանների մեջ է ապրում հայ ժողովուրդը այստեղ թե արտասահմանում, այլ գաղափարախոսական հոսանքներն են ներգործում համաձայն մեր ժամանակների մարդկության առջև դրված հարցերի, սակայն խորքում ա՛յն, ինչ որ ստեղծվում է նոր, իր արմատներով կապված է մնում մեր նախնիների ստեղծարար ոգուն, որով մենք երջանիկ ենք, որ այսօր, մանավանդ մեր վերածնված մայր հայրենիքում, հայ ժողովուրդը իր մշակութաստեղծ առաքելությունը շարունակում է նույն ոգեշնչումով: Մեր ազգային հանձարի շնորհիվ մեր ժողովրդի բազում պավակներ, վերջին վաթսուն և ավելի տարիների ընթացքում, փայլեցին իրենց ստեղծած մշակութային արժեքներով:

Եվ այս ճանապարհի վրա, Քրիստոսի լույսի ճառագայթումների ներքո, Հայաստանյայց Եկեղեցին շարունակում է իր առաքելությունը, իր հոգևոր, բարոյական ու դաստիարակչական առաքելությունը մեր ժողովրդի ծոցում, ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ արտասահմանում:

Ոգեշնչված մեր անցյալի ժառանգության արժեքներով, ոգեշնչված մեր կրոնական հավատքով և լուսավորված Քրիստոսի լույսով, մեր պարտքն է շարունակել մեր առաքելությունը մեր ժողովրդի ծոցում: Մենք վստահ ենք, թե այդ լույսը միշտ պիտի ճառագայթի հայ ժողովրդի երկնակամարի վրա: Թող Աստված իր հովանին հավետ տարածյալ պահի համայն մեր ազգի վրա՝ ի Հայաստան և ի սփյուռք աշխարհի, օգնական և պաշտպան մնա և հաջողությամբ պսակի նրա բոլոր լուսաշեն գործերը այժմ և հավիտյան, ամեն: